

כח:

עין משפט
נר מצוה

פב א מיי פֿייל מהל' שגנות הליצ:
פב ב ג מיי פֿיל מהל' ערפין הליה סגנ עפין קמז:

תום' הרא"ש

ואתו תרוייהו: **אמר** עולא הא מני ר' אליעזר היא. ותימה הא תנן בסוף הערל ר' אליעזר אומר אנדרוגינוס ויע"ל הא דהכא הכי קאמר האי תנא דאמר אין חייבין על ציאת מקדש דריש השרץ כרבי אליעזר: **פֿרמ'** בבלי חרם גרסי'. ותו לא ולא גרס שאין לו טהרה במקוה דבשלהי המנזל תפילין (עירובין קד:) צעי למימר משום דאינו נעשה אב הטומאה ואין צריך למוחקו דאף ע"ג דאינו מן הצרייתא נקטיה הש"ס משום דמסיק התם דה"ה שרץ אע"ג דאב הטומאה הוא וא"ת דאמר ויע"ל הא דקאמר הכא סבר לה כר' אליעזר היינו בפלוגתא הדרשין ונעלים: **פרט** לכלי חרס גרסי. ולי"ג שאין לו טהרה במקוה: דאינו מן הברייתא כדמוכח בסוף המצא תפילין דבעינן למימר לפי שאינו נעשה אב הטומאה ומיהו אין צריך למחקו אע"ג שאינו מן הברייתא והאי דנקט ליה תלמודא משום דמסקינן התם ריבשרין (נמי) פליגי נמי תנאי ותינו ע"כ משום שאין לו טהרה במקוה: ח"א כלי מתכות לא. ה"ה דהיה מצוי למימר כל כלי שטף לא [אלא] נקט כלי מתכות לרבותא דאע"ג דחמירי דחרכ הרי הוא כחלל: עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה. והשתא לא איצטרך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא: **א'** הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו. אא"כ דכולהו לכדרב (הונא) הוא דאתא נוחא דאמרין מזכר מטמאה הפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרביי כל דבר שיש לו טהרה במקוה ואינהו אפילו בשאר טומאות נשתלחי א"כ טומטום ואנדרוגיני נמי [לא] לישלחו אפי' בטומאת מת ושרץ] ומשני דאפילו הכי דרשין מזכר מטמאה הפורשת מן הזכר:

אמר עולא הא מני ר' אִליעזר היא. והא דתנן שלהי הערל

(יבמות פג:.)

מזכר הא אמרינן התם לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה עליו אי נמי י"ל דהכא הכי קאמר האי תנא דאמר אין חייבין על ציאת מקדש דריש השרץ כרבי

אליעזר: **פֿרמ'** בבלי חרם גרסי'. ותו לא ולא גרס שאין לו טהרה במקוה דבשלהי המנזל תפילין (עירובין קד:) צעי למימר משום דאינו נעשה אב הטומאה ואין צריך למוחקו דאף ע"ג דאינו מן הצרייתא נקטיה הש"ס משום דמסיק התם דה"ה שרץ אע"ג דאב הטומאה הוא וא"ת דאמר ויע"ל הא דקאמר הכא סבר לה כר' אליעזר היינו בפלוגתא הדרשין ונעלים: **פרט** לכלי חרס גרסי. ולי"ג שאין לו טהרה במקוה: דאינו מן הברייתא כדמוכח בסוף המצא תפילין דבעינן למימר לפי שאינו נעשה אב הטומאה ומיהו אין צריך למחקו אע"ג שאינו מן הברייתא והאי דנקט ליה תלמודא משום דמסקינן התם ריבשרין (נמי) פליגי נמי תנאי ותינו ע"כ משום שאין לו טהרה במקוה: ח"א כלי מתכות לא. ה"ה דהיה מצוי למימר כל כלי שטף לא [אלא] נקט כלי מתכות לרבותא דאע"ג דחמירי דחרכ הרי הוא כחלל: עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה. והשתא לא איצטרך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא: **א'** הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו. אא"כ דכולהו לכדרב (הונא) הוא דאתא נוחא דאמרין מזכר מטמאה הפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרביי כל דבר שיש לו טהרה במקוה. ולשון עד דריש כדפ"ה דמשמע כל מי שיש לו דין שמוזכר עד נקבה דהיינו שיש לו טהרה במקוה וא"ת כל טמא לנפש אם כן למאי אתא ויש לומר דצריש אלו דברים בפסחים (דף טו:) דריש ליה שפיר: **א' הבי בשאר טומאות נמי.** פירוש כיון דדריש מזכר ועד נקבה למי שיש לו טהרה במקוה אם כן מוקמינן קרא גס בשאר טומאות דלאו לזבן ואודם דשייכו בכלים ואם כן דטומאת מת ושרץ נמי לא לישלחו טומטום ואנדרוגינוס:

החבר. ה"א דהזכר דריש ותימה דצ"י על אלו מומין (בכורות דף מא:.) אמרינן שאני הכא דכתיב הזכר הזכרים משמע משום דכתיב הזכרים אצל ה"א דהזכר לא חשיב יתור למעט אנדרוגינוס ושמה איכא שום דרשא התם דדריש מה"א: **הא** מזכר צ'חוריה **לא** ממעט. הן צרייתא אחיא כרבי יהודה כדמוכח במסכת שבת בפרק ר"א דמילה (דף קנז:) על הא דקאמר רבי יהודה אנדרוגינוס דוחה שבת דקאמר רב חסדא לא לכל אמר ר' יהודה זכר הוא שאם אתא חומר כן בערבין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש סתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן צר יצחק אף אנו נמי תנינא אדרוגינוס פסול לקדוש מי טעאת דצרי רבי יהודה ופריך מאי שגא גבי מילה ומשני משום דכתיב המול לכם כל זכר והשתא תימה דהכא גבי ערבין צריך יתורא למעט טומטום ואנדרוגינוס ולא ממעט להו מלשון זכר ונקבה וגבי מילה אדרבה צריך יתורא לרבות וגבי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והנה מניינו למימר דכיון דגלי בערבין דלא הוי בכלל זכר ילפינן קדוש מערבין ומילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא ילפינן קדוש ממילה משום דטפי אית לן למילף מערבין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטום ואנדרוגינוס והא גבי ערבין כו' לא מצי לשנויי דמערבין ילפינן דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערבין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מא:.) דמלריך קרא יתירא למעט טומטום ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא חומר הזכר למטה שאין מ"ל ולא ילפינן מערבין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהלריך קרבן אחר התם אצטרך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה ילפינן מערבין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטרך קרא אך קשה דצ"י הערל (יבמות עג:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק איש ספק אשה דתנן התם ר' יהודה חומר אנדרוגינוס שקדש קדושיי פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגבי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמייה צורך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגבי מילה אי נקבה היא הא איצטרך קרא לרצוי ואי זכר הוא שמה איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לא דריצהו הכתוב וההיא דבכורות (דף מא:.) דהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אחיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטרך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו צסתמא אחרינא אצל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא:

המפלת התיבה פרק שלישי נדה

פסלחו. היינו שילוח טמאים ממקדש: **רבי אליעזר** היא. דבעי לענין קרבן טומאה עד דידע במאי איטמי אבל לרבנן דלא צעו בשאר טומאות עד דידע במאי איטמי הכא נמי מחייבי דלא דרשין זכר ודאי נקבה ודאית: **השרץ** ו**נעלם**. או צנבלת שרץ ונעלם ממנו:

על העלם שרץ. שנטמא וידע ובשעה שנכנס נעלם ממנו טומאה חייב: **ואינו חייב על העלם מקדש.** אם כשנכנס למקדש זכור לטומאה ונעלם ממנו מקדש ונכנס שאינו סבור שזה מקדש וכשיצא נזכר פטור: **שרץ** ו**נבלה**. לפניו וידע שנגע באחד מהם ואינו יודע בצליה מהם נגע וכשבא למקדש שכח אותו ומשיצא נזכר: ר' אליעזר. דלזכר שם שרץ סבר דבעינן עד דידע אם בשרץ איטמי כו': **הזב** **אם** **וזבו** **לזכר** **ולנקבה**. ולדרוש נמי זכר ודאי נקבה ודאית מטמא בזיבה ולא טומטום: **לזכר לרצום** **מלורע**. שהוא מוקש לזב להיות מעינותיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים כזב דכתיב ציה (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': **פרט לגלי חרס.** טמא שאין טעון שילוח מן העזרה: **הוא אמינא** **כלי מסכות** **לא.** טעון שילוח ולהכי שני דצידיהיה למדרש כל שיש לו דין הנוהג בזכר וצנקה דהיינו טהרה במקוה: **מוכל טמא נפקא.** דאף כלי מתכות צעי שילוח ועל כרחין הוה דרשין אדם ודמי ליה ולא כלי חרס שאין לו טהרה: **עד נקבה.** משמע כל מי שיש לו דין שהוא מזכר עד נקבה שיש להן טהרה: **אי הכי** **לעיל קאי.** כיון דאמר רב לענין שילוח זכר ודאי ולא טומטום בשאר טומאות נמי כגון טומטום שנטמא צמת או בשרץ ונכנס למקדש יפטר: **הזכר.** והיה ערך הוזכר: **פלמוד לומר הזכר.** ה"א **דריש:** אם **נקבה.** אם קדריש: **הפוא** **מיצעי** **ליה.** למכתב זכר ונקבה: לחלק

חרם דברי רבי יוסי אם כן נכתוב רחמנא אדם וכי תימא אי כתב רחמנא אדם הוה אמינא כלי מתכות לא מכל טמא לנפש נפקא זכר ונקבה למה לי לכדרב ואימא כוליה לכדרב הוא דאתא אם כן נכתוב זכר ונקבה מאי מזכר ועד נקבה עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה אי הכי כי איטמי בשאר טומאות לא לישלחו אמר קרא מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר וכל היכא דכתיב מזכר עד נקבה למעוטי טומטום ואנדרוגינוס הוא דאתא והא גבי ערבין דכתיב יהוזכר צ'ותניא יהוזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה תלמוד לומר הזכר ואם נקבה יזכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס טעמא דכתיב הזכר ואם נקבה הא מזכר ונקבה לא ממועט ההוא מבעי ליה לחלק

הוא שאם אתא חומר כן בערבין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש סתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן צר יצחק אף אנו נמי תנינא אדרוגינוס פסול לקדוש מי טעאת דצרי רבי יהודה ופריך מאי שגא גבי מילה ומשני משום דכתיב המול לכם כל זכר והשתא תימה דהכא גבי ערבין צריך יתורא למעט טומטום ואנדרוגינוס ולא ממעט להו מלשון זכר ונקבה וגבי מילה אדרבה צריך יתורא לרבות וגבי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והנה מניינו למימר דכיון דגלי בערבין דלא הוי בכלל זכר ילפינן קדוש מערבין ומילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא ילפינן קדוש ממילה משום דטפי אית לן למילף מערבין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטום ואנדרוגינוס והא גבי ערבין כו' לא מצי לשנויי דמערבין ילפינן דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערבין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מא:.) דמלריך קרא יתירא למעט טומטום ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא חומר הזכר למטה שאין מ"ל ולא ילפינן מערבין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהלריך קרבן אחר התם אצטרך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה ילפינן מערבין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטרך קרא אך קשה דצ"י הערל (יבמות עג:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק איש ספק אשה דתנן התם ר' יהודה חומר אנדרוגינוס שקדש קדושיי פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגבי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמייה צורך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגבי מילה אי נקבה היא הא איצטרך קרא לרצוי ואי זכר הוא שמה איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לא דריצהו הכתוב וההיא דבכורות (דף מא:.) דהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אחיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטרך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו צסתמא אחרינא אצל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא:

הוא שאם אתא חומר כן בערבין יערך ותניא הזכר ולא טומטום כו' פירוש סתם ספרא רבי יהודה וקאמר רב נחמן צר יצחק אף אנו נמי תנינא אדרוגינוס פסול לקדוש מי טעאת דצרי רבי יהודה ופריך מאי שגא גבי מילה ומשני משום דכתיב המול לכם כל זכר והשתא תימה דהכא גבי ערבין צריך יתורא למעט טומטום ואנדרוגינוס ולא ממעט להו מלשון זכר ונקבה וגבי מילה אדרבה צריך יתורא לרבות וגבי קדוש ממעט ליה אף ע"ג דליכא יתורא אחרינא לאנדרוגינוס אלא משום דכתיב ונתן ולא כתיב ונתנה למעוטי אשה והנה מניינו למימר דכיון דגלי בערבין דלא הוי בכלל זכר ילפינן קדוש מערבין ומילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא דכל זכר והא דלא ילפינן קדוש ממילה משום דטפי אית לן למילף מערבין לחומרא והכא דפריך וכל היכא דכתיב זכר למעט טומטום ואנדרוגינוס והא גבי ערבין כו' לא מצי לשנויי דמערבין ילפינן דאדרבה ממילה אית לן למילף דהוי בכלל זכר כדי להטעינו שילוח ולא מערבין לקולא ובפרק על אלו מומין (בכורות מא:.) דמלריך קרא יתירא למעט טומטום ואנדרוגינוס דקאמר כשהוא חומר הזכר למטה שאין מ"ל ולא ילפינן מערבין לחומרא שלא להכשירו לעולה ולהלריך קרבן אחר התם אצטרך קרא לקרבן נדבה כגון שאמר הרי זו עולה והוי קולא שאינו קדוש דלא הוה ילפינן מערבין לקולא אלא ממילה לחומרא ולהכי אצטרך קרא אך קשה דצ"י הערל (יבמות עג:) משמע דלא פסיל ליה ר' יהודה לענין קדוש אלא משום דהוי ספק איש ספק אשה דתנן התם ר' יהודה חומר אנדרוגינוס שקדש קדושיי פסולין משום שהוא ספק אשה ואשה פסולה לקדש וי"ל דלגבי ערך אף ע"ג דהוא זכר או נקבה ממעטו הכתוב מערך איש ואשה לפי שהוא משונה ואי הוה מיעוטא דזכר לחודיה הוה אמינא דאפקיה רחמנא מערך זכר ואוקמייה צורך נקבה אפילו הוא זכר וכן איפכא וגבי מילה אי נקבה היא הא איצטרך קרא לרצוי ואי זכר הוא שמה איכא שום דרשא דהוה ממעטינן ליה אי לא דריצהו הכתוב וההיא דבכורות (דף מא:.) דהזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס איכא למימר דלא אחיא כר' יהודה דכיון דספק הוא לא אצטרך קרא למעוטי ספקא ואף ע"ג דסתם ספרא ר' יהודה היא היינו צסתמא אחרינא אצל הא ע"כ לאו רבי יהודה היא:

ה"ג

מסורת הש"ס

א (שנוטות די: ט) **שם** ית:, **א** (לקמן לד: ט) **נעירובין** קד: ט"ט, **א** ערין: ד: **שבת** קנז: בכורות מב:, **ו** וי"ל צפ"ג דטוטה כז:,

תורה אור השלם

- מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלוחם ולא יטמאו את מחציתם אשר אינן שכן בתוכם: במדבר ה ג
- או נפש אשר תגע בקל דבר טמא או בגבלת צוה טמאה או בגבלת שרץ טמאה או בנבלת חיות טמא ונעלם ממנו חיותא ויקרא ה ב
- והדוך בגדתה ודוק את זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה: ויקרא טו ג
- והיה ערפך תזכר מכן עשרים שנה ועד כן ששים שנה ויהיה ערפך חמישים שקל כסף בשקל הקדש: ויקרא כו ג

מובם רש"י

השרץ ונעלם ממנו. או צנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו (שנוטות די:.) שרץ ונבלה. טמא שרץ וטמא נבלה, צידעה שכתלה ידע שנגע בשרץ או צנבלה, אבל לא ידע בצליה מהן שג, ואותה טומאה נעלמה כשחבל קדש פטור, דאין לו טהרה, דכתיב (ויקרא יא) ואותו משטור, שאין לו טהרה אלא בשטירתו (שנובין קד:.) הזכר. והיה ערבך הזכר, ומריבויא דה"א נפקא לן ולא טומטום (בכורות מב:) ה' יתירא קדריש (שבת קלז:.) בערך איש. ערך איש וערך אשה אין שוין כדמפרש בנפשת בבר סוטי (בבברות שם.) וצ"ל בחקותי, ואם נקבה. מריבויא דאם נפקא לן ולא טומטום (שם) ואם יתירא ולא טומטום ואנדרוגינוס (שבת שם.)